

WOJEWÓDZKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA – KSIAŻNICA KOPERNIKAŃSKA W TORUNIU

Biblioteczny egzemplarz obowiązkowy w Toruniu

Opracowanie
Grzegorz Barecki
Dział Informacyjno-Bibliograficzny

Obowiązkowy egzemplarz biblioteczny to druk dostarczany nieodpłatnie przez wydawców uprawnionej do tego bibliotece, na podstawie specjalnych przepisów prawnych.

Pierwszy akt prawny o egzemplarzu obowiązkowym wydał król Francji Franciszek I w 1537 roku dla Biblioteki Królewskiej.

W przeszłości egzemplarz obowiązkowy służył cenzurze i kontroli produkcji wydawniczej, stąd często przepisy go dotyczące znajdowały się w prawie prasowym.

Obecnie egzemplarz obowiązkowy jest wykorzystywany do rejestracji druków, ich archiwizacji, statystyki i tworzenia bibliografii narodowej.

W Polsce egzemplarz obowiązkowy ustanowił sejm w 1780 roku dla Biblioteki Załuskich (druki z terenu całej Rzeczypospolitej) oraz dla Biblioteki Akademii Wileńskiej (druki z terenu Litwy).

Uchwała sejmowa nosiła tytuł „Powiększenie Biblioteki Publicznej” i postanawiała:

„aby odtąd drukarniom w krajach Rzeczypospolitej żadnej księgi, w kraju wyszłej i wyjść mającej, nie wolno było sprzedawać, dopóki by zaświadczenia nie było od Komisji Edukacyjnej o oddaniu pierwszego egzemplarza”.

Biblioteka Załuskich została założona już w 1747 roku.

W 1774 roku nadzór nad nią przejęła Komisja Edukacji Narodowej.

Była to jedna z największych bibliotek w Europie.

Liczyła 400 tys. druków, 20 tys. rękopisów i 40 tys. sztychów.

Po III rozbiore księgozbiór został wywieziony do Rosji.

Tylko część udało się odzyskać w 1921 roku, ale niestety i ona uległa zniszczeniu podczas Powstania Warszawskiego.

Po odzyskaniu niepodległości obowiązkowy egzemplarz biblioteczny przywrócono już w 1919 roku „Dekretem w przedmiocie tymczasowych przepisów prasowych”.

W 1927 roku „Rozporządzenie w sprawie bezpłatnego dostarczania druków dla celów bibliotecznych i urzędowej rejestracji” przyznało Książnicy Miejskiej w Toruniu tzw. regionalny egzemplarz obowiązkowy.

„W woj. pomorskiem każdy zakład graficzny winien dostarczać po jednym egzemplarzu odbitym na papierze t. zw. trwałym (bezdrzewnym), wszystkich urzędowych i nieurzędowych druków nieperjodycznych oraz po jednym egzemplarzu czasopism bezpośrednio do Książnicy Miejskiej im. Kopernika w Toruniu”.

Regionalny egzemplarz obowiązkowy przysługiwał Książnicy Toruńskiej w latach 1927-1939 i 1968-1996.

W 1997 roku Minister Kultury i Sztuki przekazał regionalny egzemplarz obowiązkowy Wojewódzkiej i Miejskiej Bibliotece Publicznej w Bydgoszczy.

Toruń nadal jednak posiada egzemplarz obowiązkowy.

Przysługuje on Bibliotece Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu – od 1947 roku.

Jeśli więc nie będą mogli państwo odnaleźć w zbiorach Książnicy Kopernikańskiej jakiejś książki to zgodnie z „Ustawą o obowiązkowych egzemplarzach bibliotecznych” z 1996 roku oraz zgodnie z „Rozporządzeniem w sprawie wykazu bibliotek uprawnionych do otrzymywania egzemplarzy obowiązkowych” z 1997 roku – książka tak powinna teoretycznie znajdować się w Bibliotece Głównej UMK.

Wydawcy mają prawny obowiązek bezpłatnie przekazywać Bibliotece UMK wszystkie swoje wydawnictwa – tak książki, jak i czasopisma, a nawet ulotki, nuty, reklamy, plakaty i afisze.

Do publikacji objętych obowiązkiem ich przekazywania do bibliotek należą nie tylko książki i czasopisma, ale również dokumenty audiowizualne, publikacje na nośnikach elektronicznych, oprogramowanie komputerowe, globusy, kopie filmów kinowych i telewizyjnych.

Globusy trafiają do Biblioteki Narodowej.

Filmy gromadzi Filmoteka Narodowa.

Każdego roku ukazuje się w Polsce 25 tys. tytułów książek – teoretycznie wszystkie powinny być dostępne w Bibliotece Głównej UMK w Toruniu.

Jednak to czy w rzeczywistości Biblioteka UMK ma daną książkę zależy od życzliwości jej wydawcy i tego czy wywiązuje się on z ustawowego obowiązku przesłania egzemplarza obowiązkowego.

Wielu wydawców broni się przed tym, argumentując, że to zbyt duże obciążenie dla nich, jako że egzemplarz obowiązkowy przysługuje dzisiaj aż 16 bibliotekom.